

Politik Bilim

Prof. Dr. Bahattin M. Baysal'dan bir kitap...

Aykut Göker

<http://www.inovasyon.org>; hagoker@ttmail.com

2009, galiba, bu köşenin ilgi alanına giren politika konularında Türkiye’de yayımlanan kitaplar açısından zengin bir yıl olacak. Bu hafta da size, Prof. Dr. Bahattin M. Baysal’ın kitabından söz edeceğim. Sayın Baysal, “*kırk yıl gibi uzun bir süreçte, Türkiye’de üniversite sorunları, bilimsel araştırmalar ve bilim politikaları*” konularında yazdığı makaleleri **“Cumhuriyet Döneminde Türkiye’de Üniversiteler, Bilim ve Bilim Politikaları”** başlığını taşıyan bir kitapta toplamış. Bir bilim insanının bir yandan araştırmalarıyla uğraşırken öte yandan içinde yer aldığı dünyanın meseleleriyle ilgili görüşlerini yazması ve kamuoyuyla paylaşması bile tek başına önemli bir olay. Hele bu bilim insanı, bilim endekslerinde (SCI) yer alan ‘yayın sayısı’ 100’den fazla ve bu yayınlara yapılan ‘atıf sayısı’ 1000’den çok olan **28** bilim insanımız arasında yer alıyor ve Türkiye Bilimler Akademisi Şeref üyesiye...

Fiziksel Kimya ve Polimer Kimyası Profesörü olan Sayın Baysal’ın kitapta yer verdiği makalelerinden benim açımdan daha da önemli olanlar bilim politikalarıyla ilgili olarak yazdıklarıdır. Baysal Hoca da hükümetlerin bilim [ve teknoloji] politikaları konusundaki tutumlarından tedirginlik duyan bilim insanlarından. Bu konudaki duyarlılığını, 1985 Nobel Kimya Ödülü sahibi Prof. Dr. Jerome Karle’dan kısaltarak çevirip kitabına aldığı makaleden anlamak mümkün. Bu makalede şöyle iki tespit yer alıyor (sayfa 127):

- Hükümetlerin, ulusal öncelikleri ileri sürerek, devlet bütçesi tarafından desteklenen araştırmaları yönlendirme eğilimleri güç kazanmıştır. Bu eğilimler merak (“curiosity”) dayalı temel araştırmaları azaltır. [Oysa, merak dayalı temel araştırmalar bilimdeki ilerlemenin başlıca dinamiğidir.]
- Hükümetlerin yöneteceği belli bir misyona yönelik [“mission oriented”] araştırmalar bilim kültürüne tehlikeli ölçülerde zarar verebilir.

Dünyanın farklı noktalarından pek çok bilim insanı aynı endişeleri dile getirdi; dile getirmeye de devam ediyor. Bilim ve teknolojiden sağlanan ekonomik ve toplumsal faydayı ulusal ölçekte en üst düzeye çıkarabilmek amacıyla yapılan bilim ve teknoloji politika formülasyonları güç kazanıp yaygınlaştıkça ve bu politikalara devletler giderek daha fazla ağırlıklarını koydukça, bilim dünyasından buna tepki gelmemesi zâten düşünülemezdi. Ülke olarak bizim de yer aldığımız kapitalizmin dünya sistemi içinde, devletlerin, “ulusal çıkarları” bahane ederek dünya savaşları bile çıkarabildiğini bilen bilim insanlarının benzer gerekçeler ileri sürülerek bilime yapılan müdahalelerden kuşkulananmaması mümkün mü? Ne var ki bu tepkiler, genellikle, olabilecek kötülüklerin asıl kaynağını, yâni mevcut iktisadî-siyasî sistemin kendisini değil de sâdece ‘bilim dünyasına karışılmasını’ hedef almaktadır. Bununla birlikte bu tepkiler -özellikle de toplumsal sorumluluklarının farkında olan bilim insanlarından gelenler- iktidar sahiplerine karşı, insanlığın ortak çıkarlarını ve gezegenimizin geleceğini kollayan bir baskı unsuru olabilmektedir. Jerome Karle da onlardan biri olmalı ki, son olarak şu önemli noktayı vurguluyor:

“Nereden bakılırsa bakılsın, temel bilimsel araştırmaların teknolojiye ve ulusal önceliklere katkılarının çok büyük olduğu anlaşılıyor. Temel bilimle, bugünkü ve yeni teknolojinin gelişmesi arasındaki ilişkiler sağlam bir zeminde sürdürülmektedir. Bilim ve toplum birlikte gelişiyor. Yeni ve başarılı teknolojilerin gelişmesini, temel bilimsel araştırmaları geniş ölçüde

destekleyen hükümetlerin, gelecekte daha sağlıklı bir teknolojiye sahip ve ekonomik bakımdan çok daha başarılı olacakları anlaşılıyor.”

Evet, öyle anlaşılıyor. Ama asıl mesele, bu politikaları toplumların gerçekten huzur, refah ve barış içinde yaşayabilecekleri bir dünyanın kurulması yönünde bükebilmekte. Bahattin M. Baysal Hoca'nın makaleleri, satır aralarıyla böylesi bir arayış ve çabanın da öyküsü.

CBT. 26 Haziran 2009